

Любовні пригоди

Сергій Пилипенко

Секретар редакції підвів здивоване обличчя:

— "Любовні пригоди"?! Ви взялися за любовні пригоди? Тихенький обсерватор буденного провінційального життя, режиму економії і нових технічних винаходів — і раптом любовні пригоди... Неймовірно!

— Запевняю вас, що це вперше і востаннє. Але мені конче треба було написати це оповідання. Я сам його ненавиджу. Я вимучився коло нього, як лоцман на Дніпрових порогах. Я не спав цілий тиждень коло цих мізерних клаптиків паперу. Надрукуйте його!

Секретар ніколи не бачив Карпа Макаровича таким схвильованим. Завжди сумирний, з повільними хуторянськими рухами, опецькуватий чоловічок, із брезькуватим, невиразним обличчям гемороїдального молодшого бухгалтера якогось підвідділу якоїсь дрібної господарчої установи — він рівно о дев'ятій приходив у свій куточок, перегортав цілі купи провінційальних часописів, порпався у робселькорівських дописах, методично щось відзначав червоними хрестиками в технічних журналах — і внаслідок своєї длявої праці[117 — Длява праця — повільна праця, без поспіху.] передавав секретареві редакції акуратно списані чіткими конторськими літерками гранки паперу, що виглядали здаля, як дрібні рахівниці. Слова, мов сухі цифри річного звіту споживчого товариства, плигали в очах у секретаря. Він і не думав їх перевіряти. Він знав, що Карпо Макарович по-канцелярському точно перекаже знайдені відомості, точно зазначить джерело їх походження, точно подасть відведену йому для інформації кількість рядків і точно о четвертій подасться з редакції додому обідати десь на край міста, в сірий дерев'яний облуплений будинок із приземкуватими квітами на підвіконнях за сірими перепраними занавісками. Там зустрінє його гостроплеча, з ріденьким вицвілим волоссям і вицвілими очима жінка, такі, як він, опецькуваті, неповороткі й неметкі діти — й там він лишиться до завтрішнього ранку, до дев'ятої години, коли знов зігнеться над купою паперів у своєму редакційному кутку. І раптом оповідання — "Любовні пригоди"!

— Ви повинні його надрукувати. Від цього залежить усе моє життя, — повторив Карпо Макарович, і обличчя йому взялося рудуватими плямами, а над бровами залисніли крапельки поту.

Секретар ще раз здивовано глянув на новоявленого новеліста. Незвичне поведження Карпа Макаровича не дозволяло глузувати, і він мовив серйозно і стримано:

— Все життя від цього залежить? Але ж ви сказали, що це вперше й востаннє. Значить, ви не думаєте цим першотвором прокладати собі письменницьку путь. Навіщо тоді й друкувати так нагально й обов'язково?

— Я не можу вам сказати, через що це так. Але обов'язково й негайно, коли ви не

хочете погубити мене... Що забagnetься, вимагайте потім від мене, нагужайте якою схочете працею, скорочуйте платню, але надрукуйте це оповідання, надрукуйте мої "Любовні пригоди".

Урочисто-благальний тон завжди плохенького Карпа Макаровича переміг. Видно було, що в житті цієї людини скоїлось щось надзвичайне, несурядне.

— Гаразд! Я покажу редакторові, хоч у недільному додаткові ми й не звикли друкувати любовних пригод.

Та своєму постійному співробітникові можна зробити виняток, коли, певна річ, ваше оповідання має художній інтерес.

— Воно має життєвий інтерес, — з притиском підхопив Карпо Макарович. — Коли-небудь я вам оповім його трагічну історію. Не вимагайте цього зараз. Рана ще надто свіжа й роз'ятрена. Не вимагайте!

— Та ні ж бо, товаришу! Хай ваша історія лишиться при вас. Нам із редактором важно задоволити читачів справді цікавим і корисним художнім матеріалом. Давайте ваш манускрипт.

Токненький школярський зшиток, списаний рівними акуратними рядками, перейшов до рук секретаря.

— Вам легко буде читати: я переписував три рази.

— Гаразд, гаразд! Не турбуйтеся. Завтра знатимете його долю.

"Кароліно Петрівно! Ви знаєте: я — маленький чоловічок, такий маленький, як чоловічки в Ваших прекрасних очах. Та хіба й маленькі чоловічки не мають права на велике щастя? Зробіть мене щасливим, Кароліно Петрівно! Адже я не знав досі, що таке щастя. Безрадісна була моя життєва путь, мов безкрайня телеграфна лінія. День до дня схожий, як телеграфні стовпи. Сірі, одноманітні. І думки, як дроти, довгі, нудливі, однотонні. Ви увірвалися в моє життя метеором. Ви ж така метеорна, Кароліно Петрівно, моя красна Ліночко — дозвольте мені хоч у листі Вас назвати так: красна Лі-ноч-ко!.."

Коли Ви проходите повз мене, одне непереможне бажання опановую всю мою істоту: розпаритися в легку хмарку, оповисти Вас прозорою променистістю й так у солодкій млості бути з Вами скрізь, почувати кожний атом Вашого тіла, кожний кучерик на Вашій ніжній шийці, коливатися разом із кожним Вашим рухом.

Не смійтеся з мене — я не шукаю слів, я пишу так, як думаю, а думаю про Вас я завжди, повсякчас, невідступно, з солодким болем і з незмірною радістю.

Коли Ви одного дня забули на моєму столі свої рукавички (це я їх украв, простіть мене, — я не міг їх не вкрасти!) — це був найщасливіший день у моєму житті. З того часу вони завжди зі мною, в боковій кишені мого піджака. Коли ніхто не дивиться на мене, я зідхаю глибоко й часто — й чую Ваші рукавички на своїх грудях. Потім я притискаю їх до свого обличчя й жадібно вдихаю їх аромат — від них пахне Вашими пальчиками.

Я знаю: Ви дивитесь на мене, як легкий аеро з-під хмар на тяжкі незграбні трамваї, що їх ганяють щодня по тих саме рейках туди й сюди, з зупинками на тих саме місцях

— все життя від дня народження на заводі й до смерти серед іржавого кладовища в ремонтному парку. Але й аеро відпочиває на землі. Невже Ви не можете на час знизитися до мене? Ліночко, моя красна Ліночко, я не прошу чогось великого, нездійсненого! Я прошу тільки коли-не-коли побути зі мною, прошу мати право дивитися на Вас, не ховаючи свого зору, розмовляти не про службові справи, а так, як коливається дим понад містом, вільно, бездумно. Я ж бо Вас люблю. Яка жінка не любить, щоб її любили? Хай це буде непоказна, маленька людина — та ж важно, що вона ВАС любить, що ВИ центр її помислів, її мрій, Ви стаєте вищі від того, гордовитіші...

Ліночко! Не смійтесь, не глузуйте, не зневажте мене, мого глибокого, пристрасного, як думки матері про хору дитину, почуття. Не дивуйтеся, коли я закінчу цього листа таким, може, несподіваним, по-міщанському прозовим проханням:

"Підемо разом у кіно"... Я чую, Ви регочетесь. Ви не в силі втриматись. Після всіх романтичних слів така наївна пропозиція. Ні, не наївна, моя красна Ліночко! В кіно, коли загасне світло, Ви не бачитимете, хто сидить попліч Вас. В кіно ми обидва дивитимемось на одне і — мрію — може, один відгомін те одне викликатиме в наших душах. В кіно Ви забудете звичайні наші взаємини, забудете ті буденні умови, де відбуваються наші службові зустрічі. В кіно ми рівні глядачі...

А мені...

Доле моя, яке щастя буде сидіти поруч Вас, почувати обіч Ваше плече, чути, як Ви зідхаєте, всміхаєтесь, як реагуєте на екранові сцени. Ліночко! Прошу Вас — підемо разом у кіно. Хіба Вам не приємно буде почувати, що Ви робите людину щасливою, що Ви даєте їй велику, незціненну радість?

Може, я ідеалізую Вас, як ідеалізують предмет своєї любови всі закохані. Але я вірю, що добрість у Вас переможе, що Ви цю жертву принесете, Ліночко, правда? Ви згодні?

Весь Ваш К. М."

Редактор із секретарем мовчки переглянулись:

— Оригінально! Замість послати поштою чи просто передати в руки, хоче надрукувати любовну цидулку в газеті. Кумедно!

— М-гу! Перший випадок у практиці... Ви кажете, що він був дуже схвилюваний? Та певно, певно... Знаєте що? Покличте сюди Кароліну Петрівну, обміркуємо справу втрьох. У любовних історіях жіночий розум мерщій розбереться, тим більше — сам адресат.

Кароліна Петрівна, нова редакційна машиністка, швидко увійшла в кабінет.

У повітрі запахло резедою[118 — Резеда — запашна трав'яниста рослина.] й рижевою пудрою[119 — Рижева пудра — тобто рисова.]. Темні, трохи підрисовані очі спинились на редакторі сміло й уперто.

— Передрукуйте оце негайно й принесіть знову мені.

Шелест вузької сукні на стрункій постаті, легкий оборот — пішла.

— Та вона справді гарненька! Смак у нього є. Як я не помічав...

— Та й не дурненька й собі ціну знає. Побачимо, як ця принцеса до пропозиції нашого лицаря-плохути поставиться. Непоганий сюжетик для свого "оповідання" вибрав. Хе-хе-хе!

В кабінеті коливався веселий смішок. На мить забуті чергові кампанії, міжнародні події, звіт останньої партконференції...

Перед очима там десь за стіною зігнувся над купою паперів Карпо Макарович, хвилюю чекаючи на відповідь коханої — і вона десь стукає на машинці собі любовного листа.

— Хе-хе-хе! Оце встругнули... А дівчатко трохи підфарбовується — хоче, щоб на неї задивлялися.

— Нічого. Фарбована картинка краща від нефарбованої — це й діти знають. Аби вміло робити.

— Та вона вміє...

— Щось довго не йде, мабуть, ніяково стало.

Легкий стукіт у двері.

— Ввійдіть!

— Ось вам відповідь. Я одержала її з уранішньою поштою ще перед тим, як ви мені показали перший розділ "Любовних пригод". Читайте.

"Коли ти, паршива швендь, одбиватимеш у мене чоловіка й вештатимешся з ним по кінах, — я не знаю, що тобі зроблю... Все, що може зробити жінка з передмістя, чуєш? Обіллю сірчаною кислотою твоє личко, щоб ніхто вже не залицявся, видеру волосся, виколупаю очі.

Він тобі хвалиться, що за все життя не мав щастя. А я його мала? Десять років заміжжям, із них три на вагітність і сім на годівлю. Ось підсумок мого життя. Ночви, кухонна плита й широке ліжко з випнутими черевами гладких подушок. Чи ви знаєте цю каторгу? Чи ви розумієте, що тепер я хочу тільки спокою, тільки можливості виплекати своїх дітей, щоб не задурно були всі ті муки, всі ті роки тяжкого, безрадісного життя. Ви хочете й це відібрати. Ви сміятиметесь у кіні, а я плакатиму коло покинутих дітей. Він носитиме вам дарунки, а я не матиму чим залатати дитячі сорочки...

Кароліно Петрівно, я не знаю Вас. Мені здаля показав Вас редакційний сторож, коли я прибігла несамовита дізнатись, хто це така, до кого пише мій чоловік.

Прозорливість ревнощів напутила мене зразу на редакцію. Адже Карно Макарович ніколи мені за Вас не згадував, та й Ви недовго там служите.

Кароліно Петрівно! Ви ж молода й гарна. Навіщо Вам любов такого миршавого, непоказного чоловіка? Він не дасть Вам тої насолоди, що Ви її шукаєте. Я бачила Вашу тонку сукню, Ваші прозорі рожеві панчішки, Ваші лякерки[120 — Лякерки — лаковані туфлі.]. Ви хочете подобатись. Ви шукаєте любови. Але чи така любов Вас задовольнить? Один-два дні — і Ви її зречетесь. Ви покинете його, а він, — він ще до того покине нас. Щезне й той сурогат сумирного життя, що ми маємо. Щезне міраж приязні, кохання.

Я ж його кохаю, чуєте? Кохаю до самозабуття, до нестями, чому свідки мої діти, мої

бідні діти. Коли чомусь пів на п'яту ще не чути його кроків на нашому глухому завулку, я не можу всидіти й вибігаю за ворота виглядати мого Карпа. Єдина втіха в моєму житті, коли він мене приласкає. Хто ж бо ще мене може приласкати — слухайте ви, молода й гарна жінко — мене з моїм зів'ялим тілом, з натруженими руками, з потертим, рябуватим обличчям? Він був мій перший і є останній.

Ви не маєте права в мене його забирати. Ах, ви й так уже наполовину його забрали в ту саму хвилину, коли він мене обдувив, коли він так у вічі збрехав. Як удар грому, це було на мене, і як після удару грому буває тиша, так я зацімплена і нічого не могла вимовити. Вам перекажу, як це було.

Коли молодші діти вже сплять, а старшенькі ще граються й нишпорять по наших двох кімнатах і кухні, чоловік сідає і пише. Там у вас в редакції надто шумно, щоб можна було спокійно працювати, а грошей нам треба й треба... Ви ж цього не знаєте, у Вас нема дітей... І я кажу дітям:

— Тихше, любі мої, тато зацімплений!

Ми всі ходимо на шпиньках, щоб не заважати. Ми знаємо, що він працює для нас, що його спина горбиться від турбот про нашу їжу, вбрання, квартиру, дрова. Нашвидку я втишую дітей і укладаю їх спати, а сама сідаю порпатися в їхній білизні. Все, що я дозволяю собі, це тихо підійти до чоловіка, обняти його за похилені над столом плечі й ніжно поцілувати в скроню:

— Працюй, мій любий, мій рідний Карпику!

Так я зробила і в той злосливий вечір. Чи ж можете Ви уявити мій жах, мій холодний жах, коли через чоловікове плече я побачила клаптик поштового паперу і на ньому там-сям схопила окремі рядки:

"Кароліно Петрівно, зробіть мене щасливим!.. Я Вас люблю... підемо разом у кіно..."

В мене серце спинилося й ноги похололи. Я не могла одірвати очей від цих жахливих слів. Все життя зруйноване. Десять років нужденних змарновані навіки. Мої діти — сироти. В моїх дітей нема батька. В мене нема вже чоловіка.

А він, зляканий несподіванкою, прикрив листок тремтливою рукою й винувато шепотів:

— Це я почав таке оповідання. Бачиш, тепер ніхто не пише любовних оповідань. Пролетарські письменники вважають, що це їм не личить, — ніби пролетарі не люблять! А читачі вже виголодніли на любовні пригоди в літературі. Ось мені редакція замовила на недільний додаток... Спробую...

Наївна, нашвидку вигадана брехня. Мій чоловік — і оповідання з любовними пригодами! Я одійшла мовчки, я не спала всю ніч, а вранці дізналась, що Ви — причина цієї брехні, причина мого нещастя.

І ось пишу, закликаю: не губіть мене. У Вас теж колись буде чоловік, будуть діти. Подумайте, розважте, зійдіть з мого шляху. Інакше я за себе не ручуся. Я накою лиха й собі і Вам. Я — жінка, я — мати. Ви знаєте, як захищає кішка своїх котенят? Ви знаєте, як квочка кидається на собаку? Ви будете собакою, коли зачепите мій тихий куток. Ви вже зачепили його, я вас ненавиджу. Бійтесь мене, тікайте від мене, тікайте від мого

чоловіка. Чуєш, паскудо! Іди геть, бо я сама себе боюся..."

Редакторові очі миттю перебігли нервові жіночі рядки.

— Хм... Розділ другий "Любовних пригод", на мою думку, сильніший від першого, а третій обіцяє бути навіть драматичним... Що ж його робити, Кароліно Петрівно?

— Надрукуйте йому цей перший розділ, — твердо мовила машиністка.

— Та-ак... Добре серце принцеси зглянулося над долею безталанних сиріт. Похвально! — Але ж газета ризикує обдурити читачів і не дати їм кінця "Любовних пригод"?

— Я... я піду з ним у кіно, — тихо проказала Кароліна Петрівна, — а рукавички звелю повернути мені.

Адже тепер уся справа в рукавичках.

— Авжеж, у рукавичках, — з притиском кінчив редактор, поглядаючи на її тонкі пальці.

11/XII 1926 р.